

Afgørelser efter miljølovene 2003

I 2003 var der 783 afgørelser i miljøsager, svarende til 0,5 pct. af det samlede antal afgørelser i det danske retssystem. Der var 240 afgørelser vedr. *miljøbeskyttelsesloven* og 543 vedr. de øvrige miljølove. 90 pct. fik en bøde, og der blev idømt 71 tvangsbøder. Den gennemsnitlige bødestørrelse var på 4.835 kr. Der var flest afgørelser i Frederiksborg Amt med 12 pct., efterfulgt af Vestsjællands og Nordjyllands amter med hhv. 10 pct. og 9 pct. af afgørelserne.

Afgørelserne er fordelt på afgørelsestype, fx dom eller bødeforlæg. Bødestørrelser og antallet af tvangsbøder er ligeledes angivet, og der er en geografisk dimension angivet ved bopælsamt af den sigtede.

1. Indledning

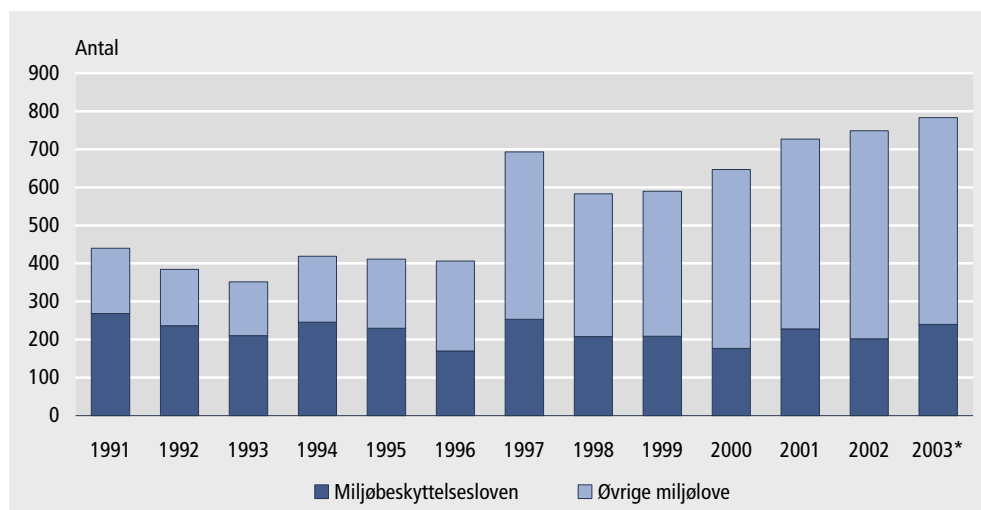
Miljøbeskyttelsesområdet

Lovområdet administreres af Miljøstyrelsen samt amternes og kommunernes miljøafdelinger. Området bestemmes af adskillige EU-direktiver, nationale love, bekendtgørelser, vejledninger og cirkulærer. I denne statistik behandles kun sager indbragt for politiet, hvor der træffes afgørelse enten af anklagemyndigheden eller en domstol.

Den første miljølov

Den første danske miljøbeskyttelseslov blev vedtaget i 1973, og de enkelte miljølove er løbende blevet revideret. En del af lovene og bekendtgørelserne stammer fra generelle retsregler nedfældet i EU's direktiver om miljø.

Figur 1. Afgørelser om overtrædelse af miljølovene

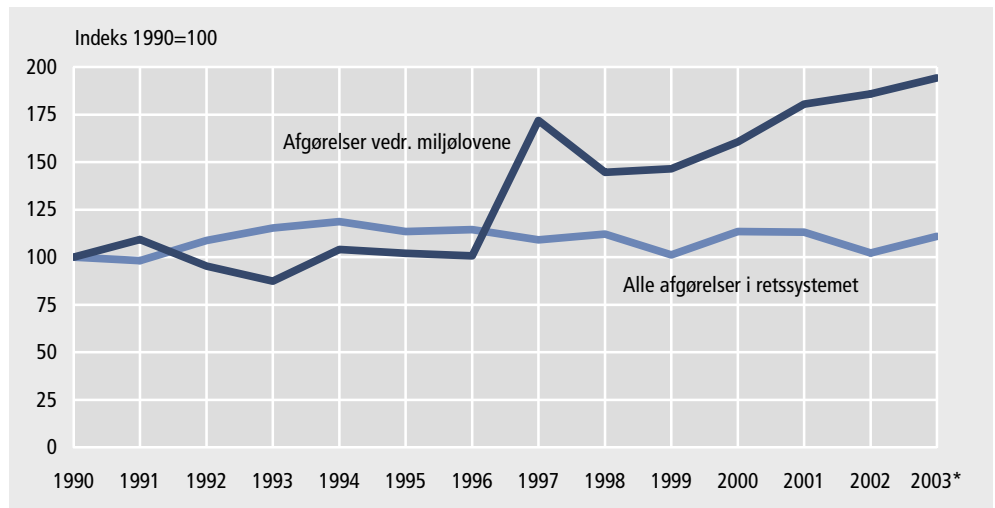

783 afgørelser i 2003

Antallet af afgørelser om overtrædelse af miljølovgivningen har i starten af 1990'erne ligget på omkring 400 pr. år (se figur 1). I 1997 skete der en kraftig stigning på næsten 300 til i alt 693 afgørelser. Stigningen skyldtes bl.a. en ophobning af overtrædelser af sommerhuslovgivningen. I 2001 og 2002 var der henholdsvis 727 og 749 afgørelser. I 2003 var der 783 afgørelser. De overtrædelser af miljølovgivningen, der ikke opdages, dækkes naturligvis ikke af denne statistik.

Figur 2. Afgørelser i det danske retssystem

Det stigende antal afgørelser vedr. miljølovene i 1997, er fortsat i de følgende år. Det højere niveau kan skyldes større fokus på miljøet i samfundet, og et ønske om at værne mere om miljøet. Som det fremgår af figuren, er antallet af afgørelser vedr. miljølovene steget markant siden 1990, mens antallet vedr. alle afgørelser har været mere stabilt.

2. Politisager

Kun få sager

Det formodes, at langt de færreste ulovlige miljøforhold medfører politianmeldelse. Det administrative system er da heller ikke opbygget således, at reaktionen på et ulovligt miljøforhold nødvendigvis er en politianmeldelse.

Generelt kan der ved overtrædelse af miljølovene ske følgende:

- Overtræder anmeldes og registreres hos politiet, og der kommer en afgørelse
- Overtrædelsen registreres ikke af politiet, fordi den ikke opdages eller anmeldes til politiet eller anden myndighed
- Overtrædelsen opdages, men registreres ikke af politiet, fordi reaktionen i stedet er en henstilling, indskærpelse, påbud eller forbud
- Overtrædelsen anmeldes til politiet, men registreres ikke, fordi politiet vurderer, at overtrædelsen er af mindre betydning eller andre forhold taler for, at der ikke optages rapport.

Kun afgørelser indgår i statistikken

Kun forhold nævnt under første punkt er omfattet af denne statistik. Efter anmeldelsen kan politiet efterforske sagen, hvilket i reglen sker i samarbejde med miljømyndighederne. Politianmeldelsen kan afsluttes med en frifindelse, og det vil i denne statistik blive medregnet som en afgørelse. Antallet af frifindelser er dog få. Statistikken opgøres efter det år, hvor afgørelsen er truffet og ikke efter det år, hvor overtrædelsen er sket.

Stigning på 5 pct. i 2002

Antallet af afgørelser om overtrædelse af miljølovene steg med 5 pct. fra 2002 til 2003. Dermed fortsætter stigningen fra de sidste fire år. I 2003 blev der foretaget 783 afgørelser mod 749 i 2002.

Hver tredje afgørelse om miljølove vedrørte Miljøbeskyttelsesloven

Af de 783 afgørelser er 240 alene relateret til *Miljøbeskyttelsesloven* svarende til hver tredje afgørelse på miljøområdet. Miljøsager udgjorde 0,5 pct. af det samlede antal afgørelser i det danske retssystem i 2003.

Oversigtstabel 1. Afgørelser om overtrædelse af miljølovene

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
	antal								
I alt	411	406	693	583	590	647	727	749	783
Miljøbeskyttelsesloven	230	170	253	208	209	177	228	202	240
Naturfredningsloven	45	60	58	54	91	95	78	64	72
Washingtonkonventionen	28	16	9	14	16	39	60	112	81
Havmiljøloven	4	2	1	-	2	1	8	4	12
Skovloven	-	-	1	2	1	-	-	-	-
Planlægningsloven	30	17	43	43	76	93	151	125	172
Lov om sommerhuse m.m.	4	13	108 ¹	22	5	6	3	1	6
Giftloven	-	2	12	7	15	6	8	24	13
Andre miljølove	70	126	208	233	175	230	191	217	187

¹ Der har været et stort antal afgørelser i en enkelt kommune.

*De fleste får
en bøde*

Miljøsager afgøres typisk ved bødestraf. I 2003 blev der i 90 pct. af afgørelserne givet en bøde enten ved dom i retten, bøde vedtaget i retten, eller i mange tilfælde i form af et bødeforlæg, dvs. at politimesteren fremsender et indbetalingskort. Det sidste har været tilfældet i stigende omfang siden midten af 1990'erne (se oversigtstabel 2). Generelt var der bødestraf i 71 pct. af alle afgørelser i det danske retssystem i 2003.

Oversigtstabel 2. Afgørelsestyper

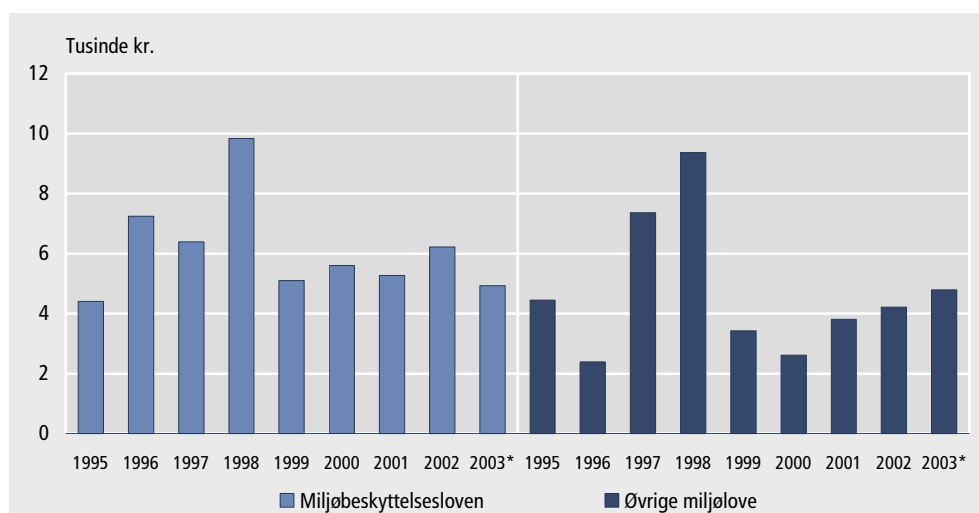
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
	antal								
I alt	411	406	693	583	590	647	727	749	783
Dom (kun bøde)	141	95	169	170	142	157	169	149	136
Udeblivelsesdom	22	34	51	48	47	73	81	87	94
Bøde vedtaget i retten	27	28	56	38	36	38	37	45	73
Afgjort ved bødeforlæg	187	233	399	313	350	342	381	354	404
Tiltale undladt	8	-	7	-	-	-	2	8	10
Tiltale undladt med advarsel	20	16	9	14	11	36	54	103	65
Straf bortfaldet	3	-	-	-	-	1	1	1	-
Frifundet	3	-	2	-	4	-	2	2	1

3. Bødestørrelser, tvangsbøder og fængselsstraf

Bødestørrelse

Kendskab til størrelsen af bøderne er vigtig, idet den typiske reaktion fra retsvæsenets side ved overtrædelse af miljølovene som tidligere nævnt er en bøde. I nogle meget få miljøsager bliver der idømt fængselsstraf.

Figur 3. Gennemsnitlig bødestørrelse i afgørelser om overtrædelse af miljølovene

Bøderne er blevet større Siden 2000 er de gennemsnitlige bødestørrelser steget. I 2003 var det samlede gennemsnit 4.835 kr. Udviklingen i bøderne inden for de enkelte miljølove er meget forskellig. I 1997-1998 var de gennemsnitlige bøder ekstraordinære høje, hvilket bl.a. kan tilskrives nogle få meget store afgørelser.

Mange konfiskerede dyr Antallet af afgørelser om konfiskering af slanger og slangeskind samt udstoppede dyr og dele eller smykker lavet af dyr er steget kraftigt siden 1997 (*Washington-konventionen*). 85 pct. af sagerne er afgjort med en advarsel, hvilket er årsagen til den lave gennemsnitlige bødestørrelse (se oversigtstabel 3).

Oversigtstabel 3. **Gennemsnitlig bødestørrelse i afgørelser om overtrædelse af miljølovene**

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
	kr.								
I alt	4 422	4 423	7 005	9 531	4 015	3 428	4 265	4 754	4 835
Miljøbeskyttelsesloven	4 402	7 241	6 384	9 833	5 096	5 596	5 271	6 223	4 925
Naturfredningsloven	1 430	1 620	1 457	2 281	1 671	1 404	1 750	2 126	1 950
Washingtonkonventionen	5 664	1 163	0	357	2 438	192	133	1 259	2 093
Havmiljøloven	3 500	4 000	5 000	-	7 500	5 000	23 492	16 250	25 474
Skovloven	-	-	3 500	2 250	1 000	-	-	-	-
Planlægningsloven	3 843	2 412	3 702	3 314	4 993	4 441	5 298	5 350	5 946
Lov om sommerhuse m.m. ¹	18 125	5 000	18 495	71 250	16 000	4 167	43 333	5 000	8 333
Giftloven	-	10 000	5 454	6 357	11 000	8 500	7 125	11 104	9 946
Andre miljølove	5 434	2 500	4 444	6 970	2 698	2 575	3 032	4 707	4 202

¹ I 1997 og 1998 har der været nogle få domme med meget store bøder.

Flere idømmes tvangsbøder I en række miljøsager bliver der foruden bøde også idømt tvangsbøder, dvs. bøder der skal betales indtil et givet miljøforhold er bragt i orden. Forekomsten af tvangsbøder i forhold til samtlige afgørelser har ligget på 6-8 pct. i perioden 1995-1999. I perioden 2000-2002 blev der idømt mellem 10-12 pct. tvangsbøder. I 2003 nåede antallet af tvangsbøder op på 71, svarende til 9 pct. af alle afgørelser (se oversigtstabel 4).

Oversigtstabel 4. **Tvangsbøder i pct. af alle afgørelser om overtrædelse af miljølovene**

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
	pct.								
I alt	7	7	7	8	6	12	10	12	9
Miljøbeskyttelsesloven	6	8	7	12	6	15	9	16	13
Naturfredningsloven	7	3	7	7	4	7	15	9	10
Washingtonkonventionen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havmiljøloven	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skovloven	-	-	100	-	-	-	-	-	-
Planlægningsloven	20	35	28	16	20	12	15	14	8
Lov om sommerhuse m.m.	75	-	3	9	-	-	33	-	-
Giftloven	-	-	-	-	-	17	-	-	-
Andre miljølove	4	5	6	4	2	14	7	17	11

4. Fordeling på amter

Flest afgørelser i Frederiksborg Amt

Oversigtstabel 5 viser den amtsmæssige fordeling af den sigtedes bopæl. Det skal nævnes, at den sigtedes bopæl i nogle tilfælde godt kan befinde sig i et andet amt, end der hvor overtrædelsen har fundet sted. Det amt, hvor der i 2003 blev truffet flest afgørelser om overtrædelse af miljølovene, var Frederiksborg Amt med 12 pct. Derefter kom Vestsjællands og Nordjyllands amter med hhv. 10 og 9 pct. af afgørelserne.

Oversigtstabel 5. Afgørelser fordelt efter bopæl

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
	antal								
I alt	411	406	693	583	590	647	727	749	783
Københavns Kommune	29	35	22	18	23	18	37	17	27
Frederiksberg Kommune	2	-	4	1	4	6	6	4	-
Københavns Amt	31	19	18	15	24	23	18	35	27
Frederiksborg Amt	26	25	115 ¹	30	40	68	83	71	92
Roskilde Amt	14	7	17	20	15	16	22	32	30
Vestsjællands Amt	26	17	38	53	50	40	72	92	81
Storstrøms Amt	20	19	30	53	35	26	27	30	41
Bornholms Amt	2	6	5	8	2	7	4	10	16
Fyns Amt	40	33	53	32	53	79	53	45	44
Sønderjyllands Amt	23	26	33	33	46	53	20	26	41
Ribe Amt	16	27	36	31	24	36	55	47	35
Vejle Amt	21	8	36	36	29	28	45	22	42
Ringkøbing Amt	14	26	28	23	20	14	41	32	35
Århus Amt	42	22	48	23	57	64	46	64	62
Viborg Amt	21	21	32	35	22	44	37	41	35
Nordjyllands Amt	45	73	92	91	77	60	67	77	70
Uoplyst Amt	39	42	86	81	69	65	94	104	105

¹ Der var et stort antal afgørelser om overtrædelse af *lov om sommerhuse m.m.* i en enkelt kommune i 1997.

5. Miljølovene og typiske overtrædelser inden for lovområdet

Miljøbeskyttelsesloven

Loven om miljøbeskyttelse skal værne om natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskers livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Miljøbeskyttelsesloven er en rammelov, der giver Miljø- og Energiministeriet beføjelser til at udstede bekendtgørelser og cirkulærer, der skal forebygge og bekæmpe forurening af luft, vand, jord og undergrund, forhindre støj- og vibrationsskader, mindske anvendelse og spild af råstoffer og andre ressourcer, fremme renere teknologi, fremme genanvendelse og begrænse problemer med affaldsbortskaffelse.

Landbruget

Afgørelser truffet i kraft af miljøbeskyttelsesloven over for landbrug handler typisk om ulovlig håndtering af gødning, gylle eller ensilage med udledning til vandløb. Der er også sager om ulovlig afbrænding af halm.

Industrien

Miljøsager vedrørende industrien handler bl.a. om ulovlig håndtering af affald, fx afbrænding af kabler eller deponering af affald på ikke godkendte pladser. En del sager handler om ulovlig udledning af spildevand. Andre sager drejer sig om manglende godkendelse af industrielle processer. Der er også sager om støj og virksomheders manglende kontrol af egne miljøforhold.

Andre overtrædelser

Andre miljøsager i henhold til miljøbeskyttelsesloven end dem, der er blevet rejst mod landbruget og industrien, handler bl.a. om ulovlig udledning af spildevand fra spredt bebyggelse, manglende tilslutning til offentligt kloaknet, eller om nedgravede olietanke.

Naturfredningsloven

Naturbeskyttelsesloven (naturfredningsloven) skal værne landets natur og miljø med respekt for menneskers livsvilkår og for bevarelse af dyre- og plantelivet. Loven omfatter beskyttelse af bestanden af vilde dyr og planter og deres levesteder samt landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier. Samtidig skal loven sikre adgang for befolkningen til naturen. Loven indeholder regler for fredning af en række naturtyper og fortidsminder.

Afgørelser om overtrædelse af naturbeskyttelsesloven rummer en række forhold, hvor fx fortidsminder er blevet fjernet eller misligholdt, naturlige søer er blevet opfyldt,

heder er blevet tilplantet, beskyttelseslinier ved fredede områder er blevet krænket, eller hegn er blevet opsat, der forhindrer offentlighedens adgang til strandarealer.

<i>Washington-konventionen</i>	Bekendtgørelse om beskyttelse af vilde dyr og planter ved kontrol af handelen hermed (Washingtonkonventionen/CITES) skal sikre dyr og planter, der er truet af udryddelse. Skov- og Naturstyrelsen udarbejder i kraft af loven lister over truede arter. Arter, der er optaget på listerne, må ikke udbydes til kommerciel handel, hverken nationalt eller internationalt uden tilladelse. Bekendtgørelsen omfatter ikke alene levende dyr og planter, men også produkter fremstillet af arterne, fx beklædningsgenstande, elfenben, fjer og knogler.
<i>Truede dyr</i>	Turister, der har købt varer, der indeholder produkter fra de arter, der er på ovennævnte lister, overtræder loven. Der bliver bl.a. konfiskeret slanger og slangeskind samt udstoppede dyr og dele/smykker af dyr.
<i>Havmiljøloven</i>	Lov om beskyttelse af havmiljøet har bl.a. til formål at forebygge og begrænse forurening af havmiljøet fra skibe, luftfart og platforme. Loven omsætter følgende internationale konventioner til dansk lovgivning. MARPOL-konventionen der giver regler for udtømning fra skibe, Londonkonventionen der giver et generelt forbud mod dumpning og afbrænding og OPRC-konventionen der sikrer, at skibe skal have en godkendt beredskabsplan i tilfælde af omfattende olieforurening. Endvidere er de regionale konventioner til havmiljøbeskyttelse, bl.a. HELCOM-konventionen til beskyttelse af Østersøen, inkluderet i loven.
<i>Dumpning</i>	Afgørelser om overtrædelse af havmiljøloven har været få og handler mest om ulovlig udledning af olie til havet eller dumpning uden tilladelse. I 2003 er der truffet 12 afgørelser vedr. havmiljøloven.
<i>Skovloven</i>	Skovloven har til formål at bevare og værne de danske skove, at forbedre skovbrugets stabilitet, ejendomsstruktur og produktivitet, at medvirke til at forøge skovarealet og at styrke rådgivning og information om god og flersidig skovdrift. Domme vedr. overtrædelse af skovloven forekommer bl.a., når områder med skov ikke bliver genplantet inden for en bestemt årrække, når juletræer udgør mere end 10 pct. af skovejendommens areal, eller ved opførelse af bygninger på skovarealerne.
<i>Planlægningsloven</i>	Planlægningsloven skal sikre, at den sammenfattende planlægning forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen og medvirker til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskers livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Loven gør Miljø- og Energiministeriet ansvarlig for den sammenfattende fysiske planlægning. Regionplaner skal foreligge for hvert amt og for Københavns og Frederiksberg Kommuner. For hver kommune skal der foreligge en kommuneplan, og der kan yderligere fastsættes lokalplaner. Planerne må ikke indbyrdes stride mod hinanden. Planerne opdele landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner.
<i>Byggeri</i>	Miljøsager vedrørende planlægningsloven omfatter især byggeri opført i strid med lokalplaner eller byggeri i landzone.
<i>Lov om sommerhuse m.m.</i>	Sommerhusloven fastsætter bl.a. regler for erhvervmæssig udlejning eller helårsbeboelse af sommerhuse og regler for camping. Miljø- og Energiministeriet kontrollerer overholdelse af loven, hvilket i praksis foretages af Skov- og Naturstyrelsen.
<i>Udlejning og helårsbeboelse</i>	Afgørelser i forbindelse med overtrædelse af sommerhusloven omfatter bl.a. erhvervmæssig udlejning af sommerhuse uden tilladelse, dvs. udlejning i naturskønne områder, hvor tilladelse normalt ikke gives, eller helårsbeboelse i områder hvor dette ikke er tilladt.

<i>Lov om kemiske stoffer (giftloven)</i>	Lov om kemiske stoffer og produkter (giftloven), har til formål at forebygge sundhedsfare og miljøskade i forbindelse med fremstilling, opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af kemiske stoffer og produkter. Ved administration af loven kan der lægges vægt på muligheden for at fremme renere teknologi og for at begrænse problemer i forbindelse med affaldsbortskaffelse. Loven er en rammelov, og der er udstedt en række bekendtgørelser fx om anmeldelse af nye kemiske stoffer, emballering og opbevaring, bekæmpelsesmidler (pesticider), anvendelsesbegrænsninger (ozonlagsnedbrydende stoffer m.m.). Loven er et resultat af EU's arbejde med at harmonisere lovgivningen om kemiske stoffer og produkter gennem Rådets direktiver, men indeholder også på det uharmoniserede område særlige danske regler.
<i>Ulovligt salg af gifte</i>	Der er domme om overtrædelse af loven i forbindelse med ulovligt salg af gifte og ulovlig opbevaring af gifte og bekæmpelsesmidler.
<i>Andre miljølove</i>	Andre miljølove er en blandet gruppe af forskellige love. Afgørelserne omfatter bl.a. overtrædelse af Lov om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække, vandløbsloven, vandforsyningsloven samt affaldsdepotloven og lov om kemikalieaffaldsdepoter.
<i>Landbrugsloven</i>	I forhold til Rigspolitiets centrale Kriminalregister er overtrædelser af landbrugsloven og mark- og vejfredsloven ikke medregnet som overtrædelser af miljølovene i denne statistik. Landbrugsloven omhandler landbrugspligt og landbrugsejendommers drift.
<i>Mark- og vejfredsloven</i>	Mark- og vejfredsloven fastsætter regler for erstatning af skader forvoldt af husdyr og vurderingsforretninger i forbindelse med skade forvoldt af husdyr. Begge love administreres centralt af Landbrugs- og Fødevarerministeriet. Da ingen af de to nævnte love kan opfattes som miljølove er de udeladt i denne statistik.

6. Kilder og metoder

<i>Kilder</i>	Antallet af overtrædelser af miljølovene er opgjort på grundlag af Danmarks Statistiks Kriminalstatistikregister, som bygger på Rigspolitiets centrale Kriminalregister. Kriminalstatistikregistret indeholder alle sager, som politiet har behandlet om ulovlige forhold. Opdelingen på de forskellige miljølove i Kriminalstatistikregistret er den samme som benyttes i politiets register, hvorved den afviger fra opdelingen i denne statistik på et enkelt punkt, jf. omtalen af landbrugsloven og mark- og vejfredsloven i afsnit 5.
<i>Periodisering</i>	Hvis en sag er anket, vil bødestørrelsen blive bestemt ud fra tidspunktet for afgørelsen af anken. Er ankesagen afsluttet samme år som anken, vil bødestørrelsen fra den ankede afgørelse blive benyttet i den statistiske opgørelse. Derimod vil bødestørrelsen fra den første afgørelse blive benyttet, hvis ankesagen er afgjort i et andet kalenderår. Den statistiske behandling af Kriminalstatistikregistret sikrer, at enkeltsager kun bliver talt én gang. Antallet af miløsager er således uafhængigt af en eventuel anke af afgørelsen.

7. Yderligere oplysninger

<i>Mere information</i>	Denne statistik offentliggøres ikke mere detaljeret af Danmarks Statistik, men er også tilgængelig i Danmarks Statistikbank (www.dst.dk). Læs mere om kilder og metoder i varedeklarationen på www.dst.dk/varedeklaration under emnegruppen Miljø og energi.
<i>Henvendelse</i>	Preben Etwil, tlf. 39 17 31 81, pet@dst.dk En tilsvarende opgørelse for 2002 er offentliggjort i indeværende serie 2003:5.

MILJØ OG ENERGI 2004:7
Statistiske Efterretninger
ISSN (trykt udgave) 1399-0675
ISSN (elektronisk udgave) 1601-0922
www.dst.dk/efterretninger

Abonnement (internet) for 2004: 379,00 kr.
Abonnement (papir) for 2004: 630,00 kr.
Løssalg: 37,00 kr.
Ekspeditionsgebyr: 30 kr.
Salg hele døgnet: publsalg@dst.dk, tlf. 39 17 30 20 eller www.dst.dk
© Danmarks Statistik, Sejrøgade 11, 2100 København Ø.
Tryk: Danmarks Statistiks Trykkeri
